

YLEISTÄ ASIAA VESI- JA RANTAKASVEISTA

©Jari Rouhiainen (toiminnanjohtaja, MMM) Nastolan Vesiensuojeluyhdistys ry 2010

* Vesikasvit voidaan jakaa neljään (4) ryhmään: **a) ilmaversoisiin**, **b) kelluslehtisiin**, **c) pohjaversoisiin** ja **d) irrallaan kasvaviin** vesikasveihin.

* Mitä matalampi/pienempi järvi on sen suurempi merkitys vesikasveilla on järven litoraalisissa l. rantavyöhykkeessä; tällöin valtaosa fotosynteesistä l. perustuotannosta tapahtuu vesikasvien toimesta.

* On olemassa seuraava hypoteesi (matalat järvet); veden kirkasvesivaihe **vesikasvien** (makrofytyt) hallitessa vs. **kasviplanktonin** (levät) aiheuttama veden voimakas sameustila.

* Fotosynteesin l. perustuotannon (tähän perustuu elämä maapallolla) lisäksi **vesikasvit sitovat** itseensä, omaan käyttöönsä **ravinteita**, jotka tulevat etupäässä järven valuma-alueelta (valuma-alue on alue, joka ”ympäröi” itse järven). Tämä vesikasvien ravinteiden pidätyskyky vaikuttaa mm. veden kirkkauteen järvien rantavyöhykkeessä. Jollain vesikasveilla valtaosa kokonaisbiomassasta sijaitsee juuristossa. **Vesistön** muodostaa siten itse järvi ja sen valuma-alue. Lisäksi vesikasvillisuus tarjoaa monille vesieliöille suojaa petojen saalistusta vastaan, lepo,- ruokailu –ja lisääntymispaikkoja lukuisille eliöille. Järvessä tuotantoa on kahden tyyppistä: **autoktoninen tuotanto** (tuotanto tapahtuu itse järvessä, johon mm. vesikasvit osallistuvat) ja **alloktoninen tuotanto** (tuotanto tapahtuu järven ulkopuolella, valuma-alueella, ja tulee tätä kautta järveen).

* Vesikasvillisuutta tutkitaan ns. linjamenetelmällä. Linjojen leveys on yleensä 5-20 m ja ne on sijoitettu kohtisuoraan rantaviivaan nähden. Linjat jaetaan vyöhykkeisiin ja ne ulottuvat vesirajan tuntumasta vesikasvillisuuden ulkorajaan. Kultakin linjalta havaituille lajeille arvioidaan yleisyys ja/tai runsaus. Vesikasvillisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat mm. teollisuusjätevedet, happamoituminen ja järven rehevyystaso. Vesikasvien avulla voidaan arvioida **järven ekologista tilaa** ja ne on vesipuitedirektiivissä huomioitu.

* Vesikasvit voidaan erotella toisistaan elomuotojen perusteella, joita Suomen järvissä on 9 kpl (taulukko 1).

Taulukko 1. Vesikasvien elomuodot Suomen järvissä.

1) irtokellujat (= lemnidit)
2) irtokeijujat (= keratofyllidit)
3) uposlehtiset (= elodeidit)
4) pohjalehtiset (= isoetidit)
5) kelluslehtiset (= nymfeidit)
6) ilmaversoiset (= helofyytit)
7) rantakasvit
8) vesisammalet (= bryidit)
9) näkinpartaiset (= karidit)

* Vesikasvit voidaan luokitella niiden kasvupaikkojen ravinneisuuden suhteen (taulukko 2).

Taulukko 2. Vesikasvien ravinteisuusryhmät Suomen järvissä.

e= eutrofit	runsasravinteiset kasvupaikat
m-e= meso-eutrofit	keski- ja runsasravinteiset kasvupaikat
m= mesotrofit	keskiravinteiset kasvupaikat
o-m= oligo-mesotrofit	niukka- ja keskiravinteiset kasvupaikat
o= oligotrofit	niukkaravinteiset kasvupaikat
i= indifferentit	kasvavat ravinneisuudeltaan hyvin erilaisissa kasvupaikoissa

* Vesikasvien **yleisyyttä** voidaan arvioida ao. lajin osuutena rantaviivasta ja **runsautta** hyvin kehittyneiden kasvustojen prosenttipeittävytenä (Leka ym. 2008) (taulukko 3).

Taulukko 3. Yleisyys- ja runsausarvioinnissa käytetty 7-asteikko (Leka ym. 2008).

Yleisyys:	Runsaus:	%
7 hyvin yleinen	hyvin runsas	50-100
6 yleinen	runsas	25-50
5 jokseenkin yleinen	jokseenkin runsas	12,5-25
4 paikoitellen	sirotellusti	6-12,5
3 jokseenkin harvinainen	jokseenkin niukka	3-6
2 harvinainen	niukka	1,5-3
1 hyvin harvinainen	hyvin niukka	< 1,5

* Vedessä irrallaan kasvavia vesikasveja (makrofyyttejä) nimitetään **pleustofyyteiksi**, pohjaan juurtuvia **ritsofyyteiseksi** ja alustansa pintaan kiinnittyneitä **haptofyyteiksi** (esim. suurlevät ja useat vesisammalet).

Pilke ym. 2002 (ref. Leka ym. 2008) ovat luokitelleet yli 50 hehtaarin kokoisten tai järvien osien tyyppiluokitukset Suomessa (taulukko 4).

Taulukko 4. Eri järvityypit Suomessa (Leka ym. 2008).

Järvityyppi

---

1 tunturijärvet

2 luontaisesti runsasravinteiset järvet

3 kalkkijärvet

4 pienet ja keskikokoiset, vähähumuksiset järvet

5 suuret, vähähumuksiset järvet

6 pienet, kohtalaisen humuspitoiset järvet

7 keskikokoiset, kohtalaisen humuspitoiset järvet

8 suuret, kohtalaisen humuspitoiset järvet

9 pienet, runsashumuksiset järvet

10 suuret, runsashumuksiset järvet

Lisää aiheesta:

Leka, J., Toivonen, H., Leikola, N. ja Hellsten, S. 2008. Vesikasvit Suomen järvien tilan ilmentäjinä- ekologisen tilaluokittelun kehittäminen. Suomen ympäristö 18. 53 s. Suomen ympäristökeskus. ISBN 978-952-11-3112-7 (PDF).

Niemi, R. A. 1990. Makrofytyt vesien tilan seurannassa. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja, sarja A 53.

Ahvenvita (*Potamogeton perfoliatus*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinneisuudesta riippumaton laji
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka pitoisuus 3-6 promillea
- * esiintyy myös vuolaassa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi (koko maassa)
- * yleisyys (y)= yleinen laji
- * elomuoto= uposlehtinen

Siimapalpakko (*Sparganium gramineum*)

- * vaateliaisuustaso (m)= suosii melko runsasravinteisia vesiä
- * esiintyy enintään murtovedessä, jonka suolapitoisuus on 1 promille tai vain makeassa vedessä
- * ei esiinny lainkaan virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maaselkä- Pohjois-Pohjanmaa
- * yleisyys (y)= yleinen laji
- * elomuoto= kelluslehtinen

Ruskoärviä (*Myriophyllum alterniflorum*)

- * vaateliaisuustaso (o-m)= niukka- ja keskiravinteisuuden suosija
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolapitoisuus 1-3 promillea
- * esiintyy myös vuolaassa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi (koko maassa)
- * yleisyys (y)= yleinen laji
- * elomuoto= uposlehtinen

Kurjenmiekkä (*Iris pseudacorus*)

- * vaateliaisuustaso (e)= runsasravinteisuuden suosija
- * esiintyy myös enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa
- * yleisyys (p)= paikoitellen
- * elomuoto= ilmaversoinen

Uistinviita (*Potamogeton natans*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolaisuus 1-3 promillea
- * esiintyy myös enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa, Metsä-Lappi
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= uposlehtinen

Raate (*Menyanthes trifoliata*)

* vaateliaisuustaso (o-m)= niukka- ja keskiravinteisuuden suosija

* ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)

* levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi (koko maassa)

* yleisyys (y)= yleinen

* elomuoto= rantakasvi

Tummalahnaruoho (*Isoetes lacustris*)

- * vaateliaisuustaso (o)= niukkaravinteisuuden suosija
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolaisuus 3-6 promillea
- * ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi (koko maassa)
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= pohjalehtinen

Vaalealahnaruoho (*Isoetes echinospora*)

- * sama kuin yllä, paitsi, että esiintyy myös murtovedessä, jonka suolaisuus 1-3 promillea

Ratamosarpio (*Alisma plantago-aquatica*)

- * vaateliaisuustaso (m-e)= keski- ja runsasravinteisuuden suosija
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolapitoisuus 1-3 promillea
- * esiintyy myös vuolaassa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= ilmaversoinen

Myrkkykeiso (*Cicuta virosa*)

- * vaateliaisuustaso (m)= suosii melko runsasravinteisia vesiä
- * esiintyy myös vuolaassa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa, Metsä-Lappi
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= rantakasvi

Suovehka (*Calla palustris*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa, Metsä-Lappi
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= rantakasvi

Konnanulpukka, pikku-ulpukka (*Nuphar pumila*)

- * vaateliaisuustaso (o-m)= niukka- ja keskiravinteiset kasvupaikat
- * esiintyy enintään murtovedessä, jossa suolaisuus on 1 promille tai vain makeassa vedessä
- * ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa, Metsä-Lappi, Tunturilappi
- * yleisyys (p)= paikoitellen
- * elomuoto= kelluslehtinen

Pohjanlumme (*Nymphaea candida*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolapitoisuus 1-3 promillea
- * esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa, Metsä-Lappi
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= kelluslehtinen

Järvikorte (*Equisetum fluviatile*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi
(koko maassa)
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= ilmaversoinen

Järviruoko, ryti (*Phragmites australis*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolaisuus 3-6 promillea
- * esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa, Metsä-Lappi
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= ilmaversoinen

Kapeaosmankäämi (*Typha angustifolia*)

- * vaateliaisuustaso (e)= runsasravinteisuuden suosija
- * ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko
- * yleisyys (h)= harvinainen
- * elomuoto= ilmaversoinen

Leveäosmankäämi (*Typha latifolia*)

- * vaateliaisuustaso (m-e)= keski- ja runsasravinteiset kasvupaikat
- * esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa
- * yleisyys (p)= paikoitellen
- * elomuoto= ilmaversoinen

Pullosara (*Carex rostrata*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi
(koko maassa)
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= rantakasvi

Terttualpi (*Lysimachia thyrsiflora*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * esiintyy enintään murtovedessä, jonka suolaisuus on 1 promille tai vain makeassa vedessä
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi (koko maassa)
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= ilmaversoinen

Kurjenjalka (*Potentilla palustris*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi
(koko maassa)
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= rantakasvi

Vesirutto (*Elodea canadensis*)

- * vaateliaisuuslaji (e)= runsravinteisuuden suosija
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolaisuus 1-3 promillea
- * esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko
- * yleisyys (p)= paikoitellen
- * elomuoto= uposlehtinen

Järvisätkin (*Ranunculus peltatus*)

* esiintyy enintään murtovedessä, jossa suolaisuus on 1 promille tai vain makeassa vedessä

* esiintyy myös vuolaassa virrassa (virtavedet)

* levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi
(koko maassa)

* yleisyys (y)= yleinen

* elomuoto= uposlehtinen

Nuottaruoho (*Lobelia dortmanna*)

- * vaateliaisuustaso (o)= niukkaravinteisuuden suosija
- * esiintyy enintään murtovedessä, jonka suolaisuus on 1 promille tai vain makeassa vedessä
- * ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= pohjalehtinen

Karvalehti (*Ceratophyllum demersum*)

- * vaateliaisuustaso (e)= runsasravinteisuuden suosija
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolaisuus 3-6 promillea
- * ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa, Metsä-Lappi
- * yleisyys (h)= harvinainen
- * elomuoto= irtokeijuja

Ulpukka (*Nuphar lutea*)

- * vaateliaisuustaso (i)= ravinteisuudesta riippumaton laji
- * esiintyy myös murtovedessä, jonka suolaisuus 1-3 promillea
- * esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi (koko maassa)
- * yleisyys (y)= yleinen
- * elomuoto= kelluslehtinen

Haarapalpakko (*Sparganium erectum*)

- * vaateliaisuustaso (e)= runsasravinteisuuden suosija
- * esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko, Suomenselkä- Maanselkä- Pohjois-Pohjanmaa
- * yleisyys (h)= harvinainen
- * elomuoto= kelluslehtinen

Luhtasara (*Carex vesicaria*)

* vaateliaisuustaso (m-e)= keski- ja runsasravinteiset kasvupaikat

* esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)

* levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi (koko maassa)

* yleisyys (y)= yleinen

* elomuoto= rantakasvi

Rentukka (*Caltha palustris*)

* vaateliaisuustaso (m)= suosii melko runsasravinteisia vesiä

* esiintyy myös vuolaassa virrassa (virtavedet)

* levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi (koko maassa)

* yleisyys (y)= yleinen

* elomuoto= rantakasvi

Ojasorsimo (*Glyceria fluitans*)

* vaateliaisuustaso (m-e)= keski- ja runsasravinteiset kasvupaikat

* esiintyy enintään murtovedessä, jonka suolaisuus on 1 promille tai vain makeassa vedessä

* esiintyy enintään heikossa virrassa (virtavedet)

* levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi, Järvi-Suomi ja Pohjanlahden rannikko

* yleisyys (p)= paikoitellen

* elomuoto= ilmaversoinen

Uposvesitähti (*Callitriche hermaphrodita*)

- * vaateliaisuustaso (e)= runsasravinteisuuden suosija
- * esiintyy pääasiassa murtovedessä
- * ei esiinny virtaavassa vedessä (virtavedet)
- * levinneisyys Suomessa Lounais-Suomi Tunturi-Lappi
(koko maassa)
- * yleisyys (h)= harvinainen
- * elomuoto= uposlehtinen